نگرش دانشجویان رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی در دانشگاه علوم پزشکی قزوین، سال ۱۳۹۱

حمزه علی جمالی، مهران قلعه نوی*

چکیده

مقدمه: افزایش جمعیت دانش‌آموختگان رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای و وجود مشکلاتی در جذب بسیاری از آنها در محیط‌های کاری باعث افزایش نگرانی دانشجویان این رشته‌ها نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی آنها شده است. این مطالعه به منظور تعیین نگرش دانشجویان رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود در دانشگاه علوم پزشکی قزوین انجام شد.

روش‌ها: این تحقیق توصیفی- مقطعی، کلیه دانشجویان دو رشته بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی قزوین در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۲- ۱۳۹۱ در دو مقطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته را در برگرفته و همگی با روش سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند (n=۱۵۶). روش گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه دانشگاه مینه سوتای آمریکا، حاوی ۱۷ سؤال با مقیاس طیفی لیکرت بود. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های t- test و کای دو مورد تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: میانگین و انحراف معیار نمره نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود ۹/۷±۵۰/۷ (بر مبنای ۸۵) بود. این نمره در بین دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای دارای میانگین و انحرف معیار ۶/۹±۵۳/۳ بود. این عدد برای دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای نزدیک به حد قابل قبول بود، در حالی که در بین دانشجویان رشته بهداشت محیط این نگرش پایین تر از حد قابل قبول بود. میانگین و انحراف معیار نگرش دانشجویان بهداشت محیط در پسران برابر با ۸/۴±۵۸ و در بین دختران ۹/۷±۴۹/۷ بود. در مورد دانشجویان پسر رشته بهداشت حرفه‌ای میانگین و انحراف معیار نگرش به آینده شغلی ۷/۶ ±۵۳/۳ و در بین دختران ۶/۷±۵۳/۲ بود.

نتیجه‌گیری: میانگین نمرات نگرش دانشجویان رشته‌های بهداشت محیط نسبت به آینده شغلی خود پایین‌تر از حد قابل قبول است بنابراین مسؤولین بایستی نسبت به‌ایجاد زمینه کار برای این گروه از دانشجویان توجه ویژه‌ای نمایند. اصلاح سر فصل دروس این رشته‌ها در راستای افزایش توانمندی این گروه از دانشجویان نیز بایستی مورد توجه جدی برنامه‌ریزان قرار گیرد. همچنین آگاهی داوطلبان کنکور از شرایط کاری و زمینه‌های جذب دانش‌آموختگان این گونه رشته‌ها می‌تواند دیدگاه آنها را در مورد آینده شغلی بهبود بخشد.

واژه‌های کلیدی: نگرش دانشجویان، بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای، رشته تحصیلی، آینده شغلی

مجله‌ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ مهر ۱۳۹۲؛ ۱۳(۷): ۵٤۱ تا ۵۵۰

مقدمه

تعلیم و تربیت و به‌کارگیری نیروهای انسانی متخصص، ماهر و مجرب به منظور حل مشکلات بهداشت محیط زیست و ایمنی، و بهداشت حرفه‌ای امری اجتناب‌ناپذیر است(۱). پژوهش‌های زیادی نشان می‌دهند که عملکرد تحصیلی دانشجویان و فعالیت‌های مرتبط با آن، در دوره‌ی آموزشی دانشگاهی از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست. دانشجویان

*نویسنده مسؤول: مهران قلعه نوی (مربی)، گروه مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، بلوار شهید باهنر، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران. ghalenoy@gmail.com

دکتر حمزه علی جمالی (استادیار)، گروه بهداشت محیط، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران. (jamalisadraei@yahoo.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱۰/۲۵، تاریخ اصلاحیه: ۹۱/۱۲/۶، تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۹

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

مستعد از توانایی‌های خود به خوبی استفاده نمی‌کنند و بهره‌برداری مطلوب از امکانات دانشگاهی، صورت نمی‌گیرد. اکثر دانشجویان روحیه‌ی علمی و انگیزه‌ی کافی ندارند و معمولاً به جای توجه به ارتقای سطح علمی خود به ارتقای سطح تحصیلی (اخذ مدارج بالاتر) می‌اندیشند. علل زیادی برای این وضعیت مطرح شده است که می‌توان به عدم توفیق دانشگاه‌ها درایجاد و تقویت روحیه علمی، عدم انتخاب درست رشته تحصیلی و ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانشجویان اشاره کرد(۲).

نوع نگرش دانشجویان به رشته تحصیلی خود از جمله موارد فردی و شخصیتی دخیل در پیشرفت علمی دانشجویان است. نگرش یک حالت آمادگی روانی و عصبی است، که از طریق تجربه سامان داده شده و تأثیری هدایتی یا پویا بر پاسخ‌های فرد به همه‌ی اشیاء و موقعیت‌هایی که با آنها مربوط است، دارد(۳). معمولاً موفقیت در هر کاری و رسیدن به هدف نیازمند نوعی نگرش مثبت به آن عمل یا هدف است. به طور کلی ترکیب شناخت‌ها، احساسات و آمادگی برای عمل نسبت به یک مسأله را نگرش شخص نسبت به آن مسأله می‌گویند. نگرش‌های فرد در دوران مختلف زندگی هماهنگ با محیط اطراف دستخوش تغییر می‌شود(٤).

امروزه، مطالعه نگرش به عنوان مهم‌ترین مفهوم روانشناسی اجتماعی، جایگاه ویژه‌ای در پژوهش‌ها دارد. آگاهی از چگونگی نگرش هم برای پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی و هم برای تفسیر پس از وقوع آن می‌تواند مفید باشد.

از آنجا که دانشگاه‌ها منشاء تحولات جامعه در عرصه‌های مختلف بوده‌اند و دانشجویان به عنوان یک رکن اصلی دانشگاه، در آینده پیکره اصلی سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف جامعه را تشکیل می‌دهند؛ و با توجه به اهمیت رشته‌های بهداشتی، آگاهی از نگرش دانشجویان این رشته‌ها به آینده شغلی خود از اهمیت خاصی برخوردار است(۵).

نتایج پژوهش سراج‌زاده و جواهری در سال ۱۳۸۱ بر روی ۱۵۲۲ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های کشور نشان داد که ۱۵٪ از دانشجویان از رشته تحصیلی خود ناراضی هستند و ۷۹٪ اظهار کرده‌اند که انگیزه کافی برای درس خواندن ندارند(٦).

نتایج تحقیقات صمدی و همکاران نشان داد که نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی همدان نسبت به آینده شغلی خود پایین است(۷).

به هرحال از میان کسانی که موفق به عبور از کنکور و سایر مشکلات ورود به دانشگاه می‌شوند تعداد زیادی به دلیل نارضایتی از رشته‌ی تحصیلی خود، از ادامه‌ی تحصیل منصرف می‌شوند و یا نا امیدانه ادامه تحصیل می‌دهند. تدوین برنامه‌ای صحیح و دقیق برای بهینه کردن شیوه‌ی پذیرش دانشجو و تأمین آتیه آنان، نقش بسزایی در توسعه و پیشرفت کشور دارد، چنان‌که آموزش وتربیت دانشجویان بر مبنای انگیزه‌های درونی و استعدادهای آنان نیز از مهم‌ترین وظایف برنامه‌ریزان کشور است. به علاوه، هم‌سو کردن علائق و توانایی‌های این قشر با نیازها و امکانات موجود در جامعه از وظایف اصلی دستگاه آموزشی و فرهنگی کشور شمرده می‌شود.

اکثر دانشجویان رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای دانشگاه علوم پزشکی قزوین در جلسات توجیهی با اساتید مشاور و مدیران گروه‌ها از نوع دروس ارائه شده در این دو رشته و عدم استفاده از محتوای دروس در محیط‌های کاری و همچنین آینده شغلی ناراضی بودند. از طرفی نتایج تحقیقات قبلی فقط در خصوص نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط بوده که آن هم مربوط به چندین سال پیش است. لذا با توجه به تغییرات ایجاد شده در دروس و نیز افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو در چند سال اخیر در دو رشته بهداشت حرفه‌ای و بهداشت محیط، و اهمیت اطلاع از نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی خود، این تحقیق به منظور بررسی نگرش دانشجویان این دو رشته نسبت به رشته تحصیلی و آینده

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

شغلی در دانشگاه علوم پزشکی قزوین انجام شد.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی مقطعی نگرش دانشجویان رشته‌های بهداشت حرفه‌ای و بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی قزوین نسبت به آینده شغلی و رشته تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. کلیه دانشجویان روزانه رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای در دو مقطع کارشناسی پیوسته (ترم‌های سوم و پنجم) و ناپیوسته (ترم‌های دوم و چهارم) در حال تحصیل در نیمسال اول تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ به عنوان جامعه آماری و به صورت سرشماری مورد بررسی قرار گرفتند (N=۱۵٦). پس از برگزاری کلاس توجیهی برای دانشجویان شرکت‌کننده در تحقیق، پرسشنامه‌ها بین آنان توزیع و پس از تکمیل، جمع‌آوری گردید. ابزار پژوهش، پرسشنامه مورد استفاده در دانشگاه مینه سوتای آمریکا بود(۸)، که توسط پژوهشگران این مطالعه ترجمه شد. ابتدا به روش ترجمه – بازترجمه، دو نفر که مسلط به زبان انگلیسی بودند پرسشنامه را به فارسی ترجمه نموده، سپس پرسشنامه ترجمه شده توسط سه نفر از متخصصین بهداشت محیط و حرفه‌ای که مسلط به زبان انگلیسی بودند به انگلیسی برگردانده شد و در نهایت توسط گروه پنج نفره نسخه ترجمه شده به فارسی و انگلیسی و نسخه اصلی با هم مقایسه و نسخه نهایی تهیه شد.

پرسشنامه شامل دو بخش اطلاعات فردی و سؤالات نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط و حرفه‌ای نسبت به آینده شغلی و رشته تحصیلی (۱۷ سؤال) بود. پرسشنامه قبل از توزیع در اختیار ده تن از متخصصان رشته‌های بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای، ارگونومی و روانشناسی سلامت قرار گرفت. روایی صوری و محتوا مورد تأیید مختصصان قرار گرفت. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (α=۰/۷٤) به دست آمد. پاسخ‌های هر گزینه بر اساس طیف لیکرتی پنج درجه‌ای با دامنه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم)، نمره‌بندی شده بود. بر این اساس نمره ۱۷ نشانگر کمینه گرایش و نمره ۸۵ نمایانگر بیشینه گرایش مثبت به آینده شغلی محسوب گردید. برای ارزیابی وضعیت نگرش دانشجویان نسبت به آینده شغلی و رشته تحصیلی میانگین نمرات دانشجویان با میانگین آزمون که نمره ۵۱ بود، مقایسه گردید. سپس نمرات کم‌تر از ۵۱ به عنوان نگرش منفی و نمرات بیشتر از آن به عنوان نگرش مثبت در نظر گرفته شد. سؤالات مربوط به رشته تحصیلی به صورت توزیع فراوانی با آزمون‌های آماری توصیفی نظیر میانگین و انحراف معیار و برای مقایسه میانگین نمرات دو جنس مؤنث و مذکر، دو رشته بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای و دو مقطع ناپیوسته و پیوسته از آزمون‌های t-test و کای دو با نرم‌افزار SPSS-20 استفاده گردید.

نتایج

در مجموع ۱۵٦ پرسشنامه تکمیل و تحلیل شد. از مجموع افراد شرکت‌کننده در تحقیق، ۳۷ نفر (۲۳/۷٪) مرد و ۱۱۹ نفر (۷٦/۳٪) زن بودند. سایر مشخصات شرکت‌کنندگان در این تحقیق در جدول ۱ ارائه شده است.

میانگین و انحراف معیار نمره نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط به آینده شغلی خود ۹/۷±۵۰/۷ بود. این نگرش در بین دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای دارای میانگین و انحرف معیار ٦/۹±۵۳/۳ بود. با توجه به میانگین نمره پرسشنامه (۵۱)، میانگین نمره دانشجویان بهداشت محیط مورد مطالعه از میانگین نمره قابل قبول کم‌تر بود. حداقل نمره نگرش این گروه از دانشجویان نسبت به آینده شغلی خود ۳۱ و حداکثر ٦۹ بود. در مورد دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای نیز حداقل و حداکثر نمره نگرش دانشجویان نسبت به آینده شغلی خود به ترتیب ۳۷ و ٦۸ به دست آمد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

جدول ۱: اطلاعات دموگرافیک واحدهای مورد پژوهش

محل سکونت	تعداد(درصد)
خوابگاه	۸۰(٪۵۱/۱۳)
منزل استیجاری	۱۱(٪۷/۱)
منزل پدری	۵۲(٪۳۳/۳)
منزل شخصی	۱۳(٪۸/۳)
وضعیت تأهل	
متأهل	۲۷(٪۸۲/۷)
مجرد	۱۲۹(٪۱۷/۳)
وضعیت اشتغال	
بی کار	۱۱۸(۷۵٪/۶)
شاغل	۳۸(٪۲۴/۴)
میزان حقوق ماهیانه شاغلین(تومان)	
اعلام نشده	۱۷(%۴۴/۷)
۲۰۰۰۰۰ -۵۰۰۰۰۰	۱۵(%۳۹/۵)
۶۰۰۰۰۰ -۸۵۰۰۰۰	۶(%۱۵/۸)
سابقه کار(سال)	
فاقد سابقه کار	۱۸(٪۴۱)
۱ - ۵	۸۲(٪۵۲/۳)
>۵	۳(٪۷/۶)
نیمسال در حال تحصیل	
دوم	۴۲(٪۲۹/۵)
سوم	۳۱(٪۱۹/۹)
چهارم	۴۵(٪۲۸/۸)
پنجم	۳۴(٪۲۱/۸)
مقطع	
کارشناسی نا پیوسته	۹۲(٪۵۹)
کارشناسی پیوسته	۶۴(٪۴۱)

جدول ۲ توزیع فراوانی نسبی نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی را به تفکیک رشته تحصیلی نشان می‌دهد. بررسی ارتباط جنسیت دانشجویان این دو رشته با نگرش آنها به آینده شغلی خود مشخص ساخت که میانگین و انحراف معیار نگرش دانشجویان بهداشت محیط در مردان برابر با ۵۸±۸/۴ و در بین خانم‌ها ۴۹/۷±۷/۹ بود. در مورد دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای میانگین و انحراف معیار نگرش به آینده شغلی در مردان ۵۳/۳±۷/۶ و در بین دختران دانشجو ۵۳/۲±۶/۷ بود. ارتباط بین جنس و نگرش به رشته بهداشت محیط نیز معنادار بود (P=۰/۰۳۴)، اما این ارتباط در رشته بهداشت حرفه‌ای معنادار نبود (P=۰/۹۶۸).

بررسی ارتباط بین مقطع تحصیلی و نگرش به رشته در گروه بهداشت حرفه‌ای نیز معنادار بود (X2=۷/۶۹۵ و P=۰/ ۰۰۶). در حالی که همین ارتباط در رشته بهداشت محیط معنادار نبود (X2=۲/۲۲۵ و P=۰/ ۱۳۵).

بحث

در این پژوهش نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود پایین‌تر از حد قابل قبول بود. اکثر دانشجویان این رشته نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود نگرش مطلوبی نداشتند. در حالی که نگرش دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای نزدیک حد قابل قبول بود. با این حال نگرش پسران دانشجوی رشته بهداشت محیط مثبت، اما در بین دختران دانشجو، نگرش پایین‌تر از حد قابل قبول بود. در بین پسران و دختران دانشجوی رشته بهداشت حرفه‌ای نگرش به رشته تحصیلی و آینده شغلی در حد قابل قبول بود. هرچند نمرات نگرش پسران بالاتر از دختران است ولی این اختلاف معنادار نبود (p=۰/۹۷). نتایج این تحقیق با چند تحقیق مشابه که در ادامه به آنها اشاره می‌گردد، همخوانی دارد. نتایج بررسی نگرش دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که نگرش اکثر دانشجویان نسبت به آینده شغلی خود منفی است. اما تفاوت معناداری بین نگرش پسران و دختران مشاهده نشد. با این حال ۷۴/۲٪ از دانشجویان تمایل به انصراف نداشتند و ۸۰/۹٪ از آنها دیگران را به ادامه تحصیل در این رشته تشویق می‌کردند، که دلایل آن عشق و علاقه شخصی، وجود پله‌های ترقی، اجر مادی و معنوی، ارضای روحی، کمک به بیماران و وجهه اجتماعی این رشته بود(۹). نتایج بررسی نگرش شغلی و تحصیلی دانشجویان

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

سه مقطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی همدان نیز نشان داد که نگرش دانشجویان این رشته نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود پایین‌تر از حد قابل قبول است(۷).

نتایج تحقیق بررسی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان رشته بهداشت محیط طی سال‌های ۱۳۸۲–۱۳۷۵، نشان داد که از بین دانش‌آموختگان مقطع کاردانی٦٤/٦٪، کارشناسی ٤٢/٧٪ و کارشناسی ارشد ۳/۷٪ بیکار بودند. عمده بیکاران، خانم‌ها بودند(۱۰).

بر اساس نتایج تحقیق حاضر ٢٤/٤٪ از دانشجویان شاغل و ٧٥/٦٪ بیکار بودند. افراد شاغل همگی در بین دانشجویان کارشناسی ناپیوسته بودند و این افراد در سال‌های گذشته در مراکز بهداشتی و درمانی یا صنایع و کارخانجات جذب شده‌اند و پس از چندین سال اشتغال به کار اقدام به ادامه تحصیل نموده‌اند. در حال حاضر نیز علی‌رغم این که در کنکور امکان قبولی در این دو رشته برای دختران و پسران برابر است، اما بر اساس مشاهدات میدانی، ملاحظه می‌شود که در چندین دوره فقط خانم‌ها پذیرش شده‌اند و در بعضی از دوره‌ها نیز تعداد معدودی پسران این رشته را انتخاب کرده‌اند، این اتفاق باعث افزایش جمعیت دانش‌آموختگان خانم جویای کار این رشته‌ها در آینده می‌گردد.

از دیگر دلایل افزایش جمعیت بیکاران این رشته می‌توان به تربیت دانشجو بیش از نیاز، توانمندی پایین دانش‌آموختگان و همچنین ماهیت مردانه حیطه فعالیت این رشته‌ها، علی‌رغم پذیرش بیشتر دختران در این دو رشته اشاره نمود. نتایج بررسی نگرش شغلی دانشجویان پزشکی دو مقطع علوم پایه و بالینی دانشگاه علوم پزشکی جهرم نشان داد که نگرش کلی دانشجویان به رشته تحصیلی خود، منفی است و نگرش در دوره بالینی منفی‌تر از علوم پایه است. همچنین دانشجویانی که معدل پایین‌تری داشتند از نگرش پایین‌تری نیز برخوردار بودند. ٥١/٤٪ از دانشجویان اعلام نمودند که در صورت شرکت مجدد در کنکور، رشته پزشکی را انتخاب نخواهند کرد(۱۱).

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که ٤٥/٣٪ از دانشجویان رشته بهداشت محیط و ۳۵/۹٪ از دانشجویان بهداشت حرفه‌ای اعلام نمودند، دروس این دو رشته تحصیلی و محتوای آنها به گونه‌ای است که نیازهای شغلی دانش‌آموختگان را در محیط کار تأمین نمی‌کند. نتایج تحقیقی که بین دانش‌آموختگان بهداشت محیط شاغل در استان اصفهان انجام شد نشان داد که دانش‌آموختگان کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد به ترتیب ۳۸،۳۱ و ۲٦ نوع فعالیت را به عنوان فعالیت‌های شغلی خود عنوان کردند. همچنین محققین اعلام نمودند که سر فصل دروس این رشته بایستی مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفته تا بتواند نیازهای شغلی آنها را برآورده نماید(۱۲). این یافته‌ها با نتایج این تحقیق هم‌خوانی دارد.

مطالعه‌ای که روی نگرش شغلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل انجام شد نشان داد که ٧٤٪ دانشجویان با آگاهی و علاقه این رشته را انتخاب کرده‌اند. اما نگرش ٦٠٪ از آنها نسبت به رشته انتخابی و آینده شغلی این رشته تغییر کرده است که اکثریت آنها (٥٧/٥٪) دارای نگرش منفی بوده‌اند(۱۳).

در حالی که نتایج تحقیق حاضر نشان داد که ٧٨/١٪ دانشجویان بهداشت محیط و ٦٣/١٥٪ دانشجویان بهداشت حرفه‌ای، به دلیل این که رتبه اکتسابی آنها در کنکور اجازه پذیرش در این رشته را می‌داد. این رشته را انتخاب کرده‌اند. البته در مورد نگرش به رشته تحصیلی و آینده شغلی نتایج این دو تحقیق هم‌خوانی دارند، زیرا هر دو تحقیق نگرش منفی دانشجویان به آینده شغلی و رشته تحصیلی را نشان می‌دهد. نتایج تحقیقی که در دانشکده پزشکی پنسیلوانیای آمریکا انجام شد، نشان داد که۹۰٪ دانشجویان از برنامه آموزشی رضایت داشته و اکثریت آنها در پایان دوره تحصیلی تمایل به مشاغل پژوهشی در مراکز دانشگاهی را داشتند(١٤)، که با نتایج این تحقیق متفاوت است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق (و نسبی) پاسخ‌های دانشجویان رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای دانشگاه علوم پزشکی قزوین در مورد نگرش نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی

سؤالات	کاملاً موافقم		موافقم		نظری ندارم		مخالفم		کاملاً مخالفم	
	محیط	حرفه‌ای	محیط	حرفه‌ای	محیط	حرفه‌ای	محیط	حرفه‌ای	محیط	حرفه‌ای
این رشته را انتخاب کردم زیرا نمرات من فقط اجازه پذیرش در این رشته را می‌داد/	۳۲(۵۰/۸)	۲٤(۲٦/۱)	۱۸(۲۸/٦)	۳٤(۳۷)	۷(۱۱/۱)	۱۰(۱۰/۹)	۲(۳/۲)	۱۸(۱۹/٦)	٤(٦/۳)	٦(٦/٥)
من از انتخاب این رشته راضی هستم	٤ (٦/۳)	۷(۷/٦)	۱۹(۳۰/۲)	٤۸(٥۲/۸)	۱٥(۲۳/۸)	۱٥(۱٦/۳)	۱٥(۲۳/۸)	۱۷(۱۸/٥)	۱۰(۱٥/۹)	٥(٥/٤)
اهداف دروس ارائه شده با نیازهای فردی و انتظارات دانشجویان متناسب است/	۳(٤/۸)	۲(۲/۲)	۱٦(۲٥/٤)	۳۲(۳٤/۸)	۱٥(۲۳/۸)	۲٤(۲٦/۱)	۲٤(۳۸/۱)	۲۸(۳۰/٤)	٥(۷/۹)	٥(٥/٤)
من پس از تحصیل در این رشته علاقه بیشتری نسبت به رشته‌ام پیدا کرده‌ام	۷(۱۰/۹)	۱۳(۱٤/۱)	۲۰(۳۱/۳)	۳۷(٤۰/۲)	۸(۱۲/٥)	۲۰(۲۱/۷)	۱۸(۲۸/۱)	۱۹(۲۰/۷)	۱۱(۱۷/۲)	۳(۳/۳)
به نظر من این رشته در مقاطع بالاتر ارزش بیشتری پیدا می‌کند	۲٤(۳۷/٥)	۲۹(۳۱/٥)	۲۲(۳٤/٤)	٤۷(٥۱/۱)	۸(۱۲/٥)	۹(۹/۸)	۸(۱۲/٥)	٥(٥/٤)	۲(۳/۱)	۲(۲/۲)
به نظر من دانشجویان دیگر رشته‌ها نظر مناسبی نسبت به رشته‌ام دارند/	٦(۹/٤)	٤(٤/۳)	۱۲(۱۸/۸)	۱۷(۱۸/٥)	۹(۱٤/۱)	۲٤(۲٦/۱)	۲٤(۳۷/٥)	۳۲(۳٤/۸)	۱۲(۱۸/۸)	۱٥(۱٦/۳)
به نظر من جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنم نسبت به این رشته دید مثبتی دارند/	۳(٤/۷)	۰(۰)	۱۲(۱۸/۸)	۱٤(۱٥/۲)	۱۲(۱۸/۸)	۲۳(۲٥)	۲۰(۳۱/۳)	۳٥(۳۸)	۱۷(۲٦/٦)	۲۰(۲۱/۷)
اساتید این رشته باعث ترغیب دانشجویان برای پیدا کردن شغل مناسب می‌شوند/	۷(۹/۱۰)	۹(۸/۹)	۱۷(۲٦/٦)	۳٥(۳۸)	۱۹(۲۹/۷)	۲٤(۲٦/۱)	۱٥(۲۳/٤)	۱۹(۲۰/۷)	٦(۹/٤)	٥(٥/٤)
به نظر من مزایای حقوقی اشتغال در این رشته مناسب است/	٤(٦/۳)	۸(۸/۷)	۱٦(۲٥)	٤٦(٥۰)	۲۲(۳٤/٤)	۱۸(۱۹/٦)	۱٦(۲٥)	۱٦(۱۷/٤)	٤(٦/۳)	٤(٤/۳)
من نسبت به بازار کار این رشته نگرانی ندارم	٦(۹/٤)	۳(۳/۳)	۱۳(۲۰/۳)	۳٥(۳۸)	۱٥(۲۳/٤)	۱۲(۱۳)	۲۲(۳٤/٤)	۳٦(۳۹/۱)	۸(۱۲/٥)	٦(٦/٥)
به نظر من و ضعیت اشتغال برای مقاطع پایین‌تر بهتر از مقاطع بالاتر است/	٥(۷/۸)	۳(۳/۳)	۹(۱٤/۱)	۱٥(۱٦/۳)	۱۷(۲٦/٦)	۲۳(۲٥)	۲۱(۳۲/۸)	٤٤(٤۷/۸)	۱۲(۱۸/۸)	۷(۷/٦)
من کار کردن در زمینه این رشته را دوست دارم/	۸(۱۲/٥)	۱۱(۱۲)	۲۱(۲۳/۸)	٤۷(٥۱/۱)	۱٤(۲۱/۹)	۱٥(۱٦/۳)	۱۰(۱٥/٦)	۱٥(۱٦/۳)	۱۱(۱۷/۲)	٤(٤/۳)
پس از گذراندن مقطع کارشناسی در مقاطع بالاتر ادامه تحصیل می‌دهم/	۱۷(۲٦/٦)	۳۸(٤۱/۳)	۲٥(۳۹/۱)	۳۳(۳٥/۹)	۱۲(۱۸/۸)	۱٥(۱٦/۳)	٦(۹/٤)	۳(۳/۳)	۳(٤/۷)	۳(۳/۳)
اشتباهاً در این رشته پذیرفته شده‌ام	۷(۱۰/۹)	٥(٥/٤)	۹(۱٤/۱)	۱۳(۱٤/۱)	۱۷(۲٦/٦)	۱٦(۱۷/٥)	۱۷(۲٦/٦)	٤۲(٤٥/۷)	۱٤(۲۱/۹)	۱٥(۱٦/۳)
دروس ارائه شده کاربردی و قابل استفاده در محیط کار هستند/	٤(٦/۳)	۲(۲/۲)	۱٤(۲۱/۹)	۲٤(۲٦/۱)	۱٥(۲۳/۱)	۲٦(۲۸/۳)	۱٥(۲۳/٤)	۳٦(۳۹/۱)	۱٥(۲۳/٤)	۳(۳/۳)
سر فصل دروس ارائه شده با محتوای آموزشی متناسب با نیازهای جامعه است/	٥(۷/۸)	۱(۱/۱)	۱۲(۱۸/۸)	۳۰(۳۲/٦)	۲٥(۳۹/۱)	۳٥(۳۸)	۱٥(۲۳/٤)	۲٤(۲٦/۱)	۷(۱۰/۹)	۲(۲/۲)
دروس و محتوای آنها به گونه ای است که نیازهای شغلی من را در محیط کار تأمین می‌کند/	۳(٤/۷)	۱(۱/۱)	۱٦(۲٥)	۳۱(۳۳/۷)	۱٥(۲۳/٤)	۲۷(۲۹/۳)	۱٥(۲۳/٤)	۲٦(۲۸/۳)	۱٤(۲۱/۹)	۷(۷/٦)

افزایش پذیرش دانشجو بدون توجه با نیاز بازار کار و صرفاً به خاطر پاسخ به نیاز روزافزون داوطلبان ورود به دانشگاه در سال‌های اخیر و عدم توسعه زیر ساخت‌های لازم باعث ایجاد روحیه یاس و ناامیدی به

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

آینده شغلی دانشجویان شده است. در توجیه نگرش منفی دانشجویان دو رشته بهداشت محیط و حرفه‌ای نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود می‌توان به نظریه جامعه‌شناس معروف (Peter Blave) اشاره کرد. بر اساس نظریه بلاو دو گروه عوامل در انتخاب شغل دخالت دارند. گروه اول خصوصیات فردی از قبیل عوامل بیولوژنیک و روانی را شامل می‌شود و گروه دوم، موقعیت اقتصادی و اجتماعی را در بر می‌گیرد که از این گروه می‌توان به موقعیت جغرافیایی، منافع اجتماعی، امکان تحرک و ارتقای شرایط فرهنگی و بازار کار اشاره نمود. عوامل گروه دوم نقش مهم‌تر و حساس‌تری در انتخاب شغل دارند(۱۵). در حال حاضر پذیرش دانشجو در کلیه رشته‌های گروه علوم پزشکی و از جمله رشته‌های بهداشت حرفه‌ای و بهداشت محیط افزایش یافته به طوری که طبق دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون سراسری سازمان سنجش آموزش کشور، ظرفیت پذیرش دانشجو در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ در مقطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته این دو رشته به ترتیب ۱۲۲۲ و ۱۲۹۰ نفر است. در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری نیز نرخ پذیرش دانشجوی بالایی را شاهد هستیم، برای مثال میزان پذیرش دانشجو در مقطع دکتری بهداشت محیط از ۵ نفر در سال ۱۳۸۲ به ۳۸ نفر در سال ۱۳۹۱ رسیده است. بنابراین در شرایط کنونی عوامل گروه دوم به طور قابل توجهی تغییر یافته و نگرش دانشجویان به رشته تحصیلی و آینده شغلی آنها را تحت تأثیر قرار داده است(۷و۸). بر اساس نتایج این تحقیق ٦۰/٤٪ از دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای از انتخاب این رشته دانشگاهی رضایت دارند، در حالی که فقط ۳٦/۵٪ از دانشجویان رشته بهداشت محیط از انتخاب این رشته تحصیلی راضی هستند. تنوع دروس رشته بهداشت حرفه‌ای و نیز وجود صنایع و کارخانجات متنوع در سطح استان و جاذبه‌های آموزشی و پژوهشی زیادی که در این صنایع وجود دارند، از دلایل نگرش بهتر دانشجویان این رشته هستند.

آلبرت آلیس یکی از دلایل نگرش منفی دانشجویان به رشته خود را اهمال کاری دانشجویان در انجام تکالیف خود می‌داند(١٦). همچنین این محقق معتقد است بیشتر مردم گرفتار عادت بیمار گونه اهمال کاری هستند و این عادت بر کارایی و سلامت روانی افراد تأثیر می‌گذارد.

از دلایل نگرش منفی دانشجویان رشته بهداشت محیط، می‌توان به پذیرش بیشتر دانشجویان دختر در این رشته و از طرف دیگر ماهیت مردانه بودن حیطه فعالیت‌های این رشته و محدود بودن مراکز جذب دانش‌آموختگان و زمینه فرهنگی اجتماعی نسبت به اشتغال بانوان در این دو رشته اشاره کرد. تجارب ۱۵ ساله محققین در محیط‌های کاری اعم از کارخانجات، مراکز بهداشتی و درمانی، شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی، سازمان‌های مدیریت پسماند شهرداری‌ها، شرکت‌های مهندسی مشاور، نشان می‌دهد اغلب خانم‌های شاغل از محیط کاری خود راضی نیستند. این افراد اظهار می‌دارند که ما در انتخاب این رشته به عنوان رشته تحصیلی دانشگاهی اشتباه کرده‌ایم و از محیط کاری خود گلایه دارند و بیان می‌کنند که این رشته‌ها ماهیت مردانه دارند. حتی در وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی نیز در مواردی فقط دانش‌آموخته مرد استخدام می‌شود. با این حال جهت تعمیم این نتایج به دانشجویان رشته‌های بهداشت نیاز به تحقیقات مشابه در سایر دانشگاه‌های کشور است. در صورت انجام چنین تحقیقات مشابهی امکان بازنگری سر فصل دروس این رشته و پذیرش دانشجو بر طبق نیاز بازار کار فراهم خواهد شد.

نتیجه‌گیری

نگرش دانشجویان هر دو رشته بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای نسبت به آینده شغلی خود مناسب نبود. همچنین نگرش دانشجویان رشته بهداشت حرفه‌ای نسبت به رشته خود مثبت بود، اما نگرش دانشجویان رشته بهداشت محیط

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

نسبت به رشته خود منفی بود. لذا توجه جدی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به تعدیل در پذیرش دانشجو در این رشته‌ها، توزیع مناسب نیروی انسانی، اصلاح سرفصل دروس بر اساس نیازهای واقعی جامعه، و ایجاد بازار کار جدید از اولویت بالایی برخوردار است. همچنین آگاهی داوطلبان کنکور از شرایط کاری و زمینه‌های جذب این‌گونه رشته‌ها می‌تواند دیدگاه آنها را نسبت به انتخاب رشته مناسب بهبود بخشد.

قدردانی

از کلیه دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی قزوین به جهت همکاری خوب در این تحقیق کمال تشکر و قدرانی به عمل می آید.

منابع

1. Saeedi rezvani M, Mohammad Hosseinzadah M, baghgeli H. [The employment situation of educational sciences and psychology graduated of Ferdosi Univesity]. Studies in Education and Psychology. 2010; 11(2): 57 – 86. [Persian]
2. Nazari katoli A, Rajaei R. [Graduate employment challenges]. Tadbir. 2004; 153: 33-38.[Persian]
3. Karimi Y. [Attitude and attitude change]. 2nd ed. Tehran:Viraiesh publication; 2005 [Persian]
4. Bigdeli Z, Abam Z.[The effective factors in choose discipline and change the attitude of librarian and clinical psychology at the University of shahid chamran Ahvaze]. Library and Information Science. 2003; 6(2): 47 – 66.[Persian]
5. Sharifi M, Taheri Nassaj H. [Medical Students' Attitude Towards Studying Medicine]. Iranian Journal of Medical Education. 2001; 1(4): 36-43.[Persian]
6. Serajzadah H, Javahery F. [Students attitude and behavior, summarizes the findings of a survey]. Tehran:Office of social and cultural planning, ministry of research and technology; 2004. [Persian]
7.Samadi M, Taghizadeh J, Kashitarash esfahani Z, Mohammadi M**.** [Evaluating environmental health students' attitudes toward their discipline and future career in Hamedan University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2010; 9(4): 331-336.[Persian]
8. Hafferty FW, Boulger JG. A look by medical students at medical practice in the future. J Med Educ. 1986; 61(5): 359-67.
9. Sadr Arhami N, Kalantari S, Atarod S.[Medical Students' Attitude Towards their Field of Study and Future Career.] Iranian Journal of Medical Education. 2004; 4 (1):76-81.[Persian]
10. Malakootian M, Parvaresh A. [The employment situation of environmental health graduates in Iran between 1996 – 2002]. Iranian Journal of Medical Education. 2004; 3(2): 65-70.[Persian]
11. Iravani K, Amini M, Doostkam A. [A survey of medical students' attitude toward medicine and it's future in Jahrom Medical University (basic and clinical stages)]. Iranian Journal of Medical Education. 2003; 3(2): 65-71.[Persian]
12.Hamdi MR, Parvaresh AR, Amin M.[Job description and educational needs of different levels of environmental health graduates]. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5(2):63-71. [Persian]
13. Hajian K, Nasiri A. [Evaluating medical students' attitudes toward their future career in Babol University of Medical Sciences in 2002]. Journal of Babol University Medical sciences. 2005; 8(1): 86–95. [Persian]
14. Watt CD, Greeley SA, Shea JA, Ahn J. Educational views and attitudes and career goals of MD-PhD students at University of Pennsylvania School of medicine. Acad Med. 2005; 80(2): 193-198.
15. Shafie abadi A. [Vocational guidance and career counseling theories]. 5th ed. Tehran: Ministry of culture and guidness; 1992. [Persian]
16. Farjad MA, (Translator). Overcoming procrastination: or how to think and act rationally in spite of life's inevitable hassles. Ellis A, Knaus WJ, (Author). 4thed. Tehran: Roshd Publisher; 2009: 137 – 138. [Persian]

]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

Attitudes of Environmental Health and Occupational Health Students Toward Their Discipline and Future Career in Qazvin University of Medical Sciences in 2012.

Hamzah Ali Jamali[1], Mehran Ghalenoei[2]

Abstract

Introduction: *The raise of environmental and occupational health graduates followed by scarce employment has developed a concern about these disciplines and future career among students. This study was performed with the aim of determining environmental health and occupational health students' attitude toward their disciplines and future career in Qazvin University of Medical Sciences in 2012.*
Methods: *All environmental and occupational health freshmen of Qazvin University of Medical Sciences studying for a segregated or integrated Bachelor's Degree in 2012-2013 participated in this descriptive cross-sectional study through census (n=156). The data gathering tool was Minnesota University questionnaire including 17 questions, using a Likert scale. Data were analyzed using t-test and chi-square test.*
Results: *The mean and standard deviation of environmental students' attitude toward their future career was 50.7±9.7 (out of 85). Also mean and standard deviation of occupational students' attitude was 53.3±6.9. Mean and standard deviation of environmental health students' attitude in men was 58±8.4, But these parameters in women were 49.7±9.7. On the other hand, mean and standard deviation of occupational health students' attitude toward their future career was 53.3±7.6 in men and 53.2± 6.7 in women.*
Conclusion: *The mean score for attitude of environmental health under investigation toward their discipline and future career was lower than acceptable level which demonstrates lack of desirable attitude toward future career among students. The authorities should pay special attention to creating jobs for these students. Curriculum improvement should also be seriously considered in order to increase the students' competence. Also, informing students about university disciplines before they take the entrance examination, and supporting the students financially may prove helpful in improving their attitudes.*

Keywords: Students' Attitude, Environmental Health, Occupational Health, Discipline, Future Career

Addresses:
[1] Assistant Professor, Department of Environmental Health Engineering, Qazvin University of medical science, Qazvin,Iran.E-mail:jamalisadraei@yahoo.com,09123819051
[2] (✉) Instructor, Department of Occupational Health, Qazvin University of Medical Science, Qazvin, Iran.E-mail:ghalenoy@gmail.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]